

**FILOLOGIA
POLSKA 2021 (7)**

**ROCZNIKI NAUKOWE
UNIWERSYTETU ZIELONOGÓRSKIEGO**

*Pamięci
Profesora Czesława Pawła Dutki*

RADA NAUKOWA

Dejan Ajdačić (Uniwersytet Łódzki), Piotr Borek (Uniwersytet im. KEN w Krakowie), Marian Bugajski (Uniwersytet Zielonogórski), Zbigniew Chojnowski (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie), Tetiana Czernysz (Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kijów, Ukraina), David Frick (University of California, Berkeley, USA), Alfred Gall (Johannes Gutenberg University Mainz, Moguncja, Niemcy), Leszek Jazownik (Uniwersytet Zielonogórski), Sergij Jermolenko (O.O. Potebnia Institute of Linguistics in Kyiv, Kijów, Ukraina), Ałła Krawczuk (University of Lviv, Lwów, Ukraina), Sławomir Kufel (Uniwersytet Zielonogórski), Leszek Libera (Uniwersytet Zielonogórski), Krzysztof Maćkowiak (Uniwersytet Zielonogórski), Małgorzata Mikołajczak (Uniwersytet Zielonogórski), Wołodmyr Morenec (National University of Kyiv-Mohyla Academy, Kijów, Ukraina), Marek Nalepa (Uniwersytet Rzeszowski), Teresa Podemska-Abt (University of South Australia, Adelaide, Australia), Olena Polishchuk (Ivan Franko National University in Zhytomir, Żytomierz, Ukraina), Marta Ruszczńska (Uniwersytet Zielonogórski), Richard Šipek (Library of National Museum in Prague, Praga, Czechy), Marie Sobotková (Palacký University, Olomouc, Ołomuniec, Czechy), Anna Szóstak (Uniwersytet Zielonogórski), Bogdan Trocha (Uniwersytet Zielonogórski), Marzanna Użdżicka (Uniwersytet Zielonogórski), Katarzyna Węgorowska (Uniwersytet Zielonogórski), Alois Woldan (University of Vienna, Wiedeń, Austria), Wiesław Wydra (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), Krzysztof Zajas (Uniwersytet Jagielloński), Nataliia Zhukova (National Technical University of Ukraine „Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”, Kijów, Ukraina)

ZESPÓŁ RECENZENCKI

Krzysztof Biliński (Uniwersytet Wrocławski), Piotr Briks (Uniwersytet Szczeciński), Bogdan Burdziej (Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika w Toruniu), Małgorzata Dawidziak-Kładocznica (Uniwersytet Wrocławski), Natalia Demianenko (Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kijów, Ukraina), Izabela Domaciuk-Czarny (Uniwersytet im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), Tetiana Dowżok (Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kijów, Ukraina), Michał Drożdż (Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie), Ewelina Drzewiecka (Instytut Sławiastyki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie), Elżbieta Dutka (Uniwersytet Śląski w Katowicach), Jan Galant (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), Grażyna Halkiewicz-Sojak (Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika w Toruniu), Joanna Kamper-Warejko (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), Jolanta Klimek-Grądzka (Katolicki Uniwersytet Lubelski im. Jana Pawła II), Elżbieta Konończuk (Uniwersytet w Białymstoku), Tomasz Korpysz (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie), Dorota Kozaryn (Uniwersytet Szczeciński), Ewa Krawiecka (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), Katarzyna Krzak-Weiss (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), Grzegorz Kubski (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), Michał Kuran (Uniwersytet Łódzki), Jarosław Ławski (Uniwersytet w Białymstoku), Kazimierz Maciąg (Uniwersytet Rzeszowski), Jolanta Migdał (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), Jolanta Pasterska (Uniwersytet Rzeszowski), Franciszek Pilarczyk (Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim), Katarzyna Sicińska (Uniwersytet Łódzki), Mirosław Strzyżewski (Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika w Toruniu), Ewa Szkuclarek-Śmiechowicz (Uniwersytet Łódzki), Joanna Szydłowska (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie), Witalij Zacharow (Borys Grinczenko Kyiv University, Kijów, Ukraina), Monika Zaśko-Zielińska (Uniwersytet Wrocławski), Kwiryna Ziemia (Uniwersytet Gdański), Leszek Zwierzyński (Uniwersytet Śląski w Katowicach), Barbara Zwolińska (Uniwersytet Gdański)

REDAKTOR NACZELNY

Radosław Szyber

ZASTĘPCA REDAKTORA NACZELNEGO

Aneta Narolska

SEKRETARIAT ROCZNIKA

Katarzyna Grabias-Banaszewska, Agnieszka Gruszka, Irmína Kotlarska, Aneta Narolska, Dorota Szagun, Kamil Banaszewski

REGIONALIA LUBUSKIE (szefowa rubryki)

Mirosława Szott

ADRES REDAKCJI

Uniwersytet Zielonogórski, Instytut Filologii Polskiej (sekretariat, pok. 212)
65-762 Zielona Góra, al. Wojska Polskiego 69
(korespondencję prosimy zaopatrywać w dopisek: „Filologia Polska. Rocznik”)

Drukowana postać rocznika jest jego wersją podstawową

SERWIS INTERNETOWY

<http://www.rocznik.ifp.uz.zgora.pl> (nowy)

<http://www.ifp.uz.zgora.pl/index.php/badania-naukowe/rocznik-naukowy-uz> (dawny, aktywny)

Rocznik jest indeksowany w bazach: BazHum, Biblioteka Nauki, CEJSH, DOI, Google Scholar, Index Copernicus International, pol-index. W roku 2021 eksperci Index Copernicus International poddali rocznik ewaluacji, w efekcie tytuł znalazł się w obrębie ICI Journals Master List 2020 ze wskaźnikiem ICV[alue] na poziomie 79,31 (w 2019 – 66,24).

FILOLOGIA POLSKA 2021 (7)

**ROCZNIKI NAUKOWE
UNIwersytetu Zielonogórskiego**

REDAKCJA NAUKOWA ZESZYTU

Monika Kaczor
Małgorzata Mikołajczak

RADA WYDAWNICZA

Andrzej Pieczyński (przewodniczący), Andrzej Bisztyga,
Bogumiła Burda, Eugene Feldshtein, Beata Gabryś,
Magdalena Gibas-Dorna, Jacek Korentz, Tatiana Rongińska,
Franciszek Runiec (sekretarz)

UNIWERSYTET
ZIELONOGÓRSKI

REDAKCJA JĘZYKOWA

Beata Szczeszek

KOREKTA

Monika Nowecka
Irmína Kotlarska (język angielski), Cezary Lipiński (język niemiecki)

PROJEKT TYPOGRAFICZNY, SKŁAD

Anna Strzyżewska

PROJEKT OKŁADKI

Katarzyna Grabias-Banaszewska, Anna Strzyżewska

Na okładce wykorzystano fotografię autorstwa Leszka Krutulskiego-Krechowicza. Zdjęcia na stronach 22, 26, 31, 350 pochodzą z archiwum rodzinnego Profesora Czesława Pawła Dutki i przekazane zostały redakcji dzięki uprzejmości Pana Pawła Sulewskiego

© Copyright by Uniwersytet Zielonogórski
Zielona Góra 2021

ISSN 2450-3584

DOI (kompletnego numeru rocznika)

<https://doi.org/10.34768/fpv7.2021>

Creative Commons

Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Bez utworów zależnych
4.0 Międzynarodowe
(CC BY-NC-ND 4.0)

OFICyna WYDAWNICZA UNIWERSYTETU ZIELONOGÓRSKIEGO

65-246 Zielona Góra, ul. Podgórna 50, tel. (68) 328 78 64
www.ow.uz.zgora.pl, e-mail: sekretariat@ow.uz.zgora.pl

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne (redaktor naczelny) ● 13

Wprowadzenie do zeszytu (redakcja, Mirosława Szott) ● 17

NON OMNIS MORIAR...

Profesor Czesław Paweł Dutka (1936-2020) (Małgorzata Mikołajczak) ● 23

Bibliografia prac Czesława Pawła Dutki (wybór) (Małgorzata Mikołajczak) ● 27

Pan Profesor Dutka – książki, studio i „fenotyp uczonego”

(Grzegorz Kubski) ● 33

STUDIA I MATERIAŁY

NAD BIBLIĄ

JANUSZ KRÓLIKOWSKI ● 47

Geneza kanonu Pisma Świętego

PIOTR ŻELAZKO ● 67

Why is “the day of death” better than “the day of birth?” The axiology of Qoheleth in the light of the better-proverbs in Qoh 7:1-4

WARTOŚCI W JĘZYKU

VIOLETTA JAROS ● 79

Nazwy własne jako nośnik wartościowania i emocjonalności w listach Joachima Lelewela

MAŁGORZATA DAWIDZIAK-KŁADOCZNA ● 95

Schetynówką do jaroszewiczówki na Palikotówkę za kuroniówkę. Rzeczowniki z sufiksem -ówka motywowane nazwiskami polityków

LAURA POLKOWSKA ● 113

Czy nacjonalizm może być wartością? O nacjonalizmie w słownikach i współczesnej publicystyce

EWELINA GÓRKA ● 133

Wartości moralne w publicystyce Teresy Torańskiej na łamach paryskiej „Kultury”

BEATA GROCHALA ● 143

Ekologia jako wartość – językowe środki wartościujące w wybranych artykułach w czasopiśmie „Victor Junior”

KATARZYNA BURSKA ● 153

Wpływ pandemii COVID-19 na eksponowanie wartości witalnych w reklamach telewizyjnych (marzec-czerwiec 2020)

MONIKA SZYMAŃSKA ● 171

Kontekstowe uwarunkowania wystąpień przysłówków stopnia w połączeniach z przymiotnikiem piękny

DANUTA PIEKARZ ● 189

Dobry czy piękny? Zły czy brzydki? Moralno-estetyczne rozterki polsko-włoskie

KATARZYNA WĘGOROWSKA ● 199

Marmur, morena czołowa, kamień polny, kamień reński, piaskowiec czerwony i biały, węgiel brunatny... Kamienie Zielonej Góry. Zielona Góra kamieni. Kilka lit(h)olingwistyczno-kulturologicznych uwag o kamieniach spotykanych w różnych przestrzeniach Winnego Grodu utrwalonych w wybranych współczesnych przewodnikach po Ziemi Lubuskiej

WARTOŚCI W LITERATURZE

TADEUSZ LINKNER ● 219

O poezji współczesnego poety z perspektywy baroku

JAKUB RAWSKI ● 235

Kochanek ojczyzny czy kochanek Laury? Wokół kreacji tytułowego bohatera dramatu Juliusza Słowackiego *Zawisza Czarny*

DOROTA DĄBROWSKA ● 247

Poszukiwanie realności poprzez ujawnienie złożoności świata – *Wycieczka w świat daleki* Karola Irzykowskiego

MAŁGORZATA ANDREJCZYK ● 257

Słownictwo florystyczne w powieści poetyckiej *Jan Bielecki* Juliusza Słowackiego – klasyfikacja semantyczna

SŁAWOMIRA LISEWSKA ● 271

Historie anielskie. Przyczynek do recepcji twórczości Władysława Brońskiego

ALICJA TREMBOWSKI ● 281

Truth Vibrations – in search of Integrity in the Literary Works and Minds

ETYCZNO-EGZYSTENCJALNY WYMIAR TEKSTÓW KULTURY

DARIUSZ PIECHOTA ● 305

Długie życie seriali z lat dziewięćdziesiątych XX wieku w najnowszej kulturze popularnej

PIOTR PRUSINOWSKI ● 321

Kobiecość i metafizyka w filmach Jeana-Claude'a Brisseau

AGNIESZKA TRZEŚNIEWSKA-NOWAK ● 335

Siostra miłosierdzia contra niebezpieczna morderczyni. Motyw pielęgniarki w thrillerach medycznych

OPINIE I RECENZJE

MAŁGORZATA MIKOŁAJCZAK (rec.) ● 351

Kordian i narodowy metafizyk. O książce *Mit i gest* w rocznicę śmierci Profesora Czesława P. Dutki

MARIAN BUGAJSKI ● 359

Kilka ważnych słów

JOANNA GORZELANA (rec.) ● 369

J. Parecka, Słownik gwary bukowińskiej z lubuskiej Brzeźnicy i jej okolic, Żagań 2019, ss. 151

KATARZYNA WĘGOROWSKA (rec.) ● 373

Tradycja i tożsamość w hafcie zakłętę. Kilka uwag o publikacjach autorstwa Doroty Angutek – Haft krajeński w Więcborku. Historia i kontynuacja (Więcbork 2019) oraz Wzory haftu krajeńskiego ze Złotowa i Więcborka (Złotów 2019)

REGIONALIA LUBUSKIE

PRZEGLĄDY I OMÓWIENIA

IZABELA TARASZCZUK ● 381

Es war einmal die Stadt im schönen Schlesierland – Paul Petras' Liebeserklärung an Grünberg

MIROSLAWA SZOTT (wywiad) ● 399

„Ważne, by zostawiała niepokój” – o poezji i nie tylko z ks. profesorem Andrzejem Dragułą rozmawiała Mirosława Szott

JOANNA KAPICA-CURZYTEK ● 405

Ziemia ma swój los. Książka Zaświaty Krzysztofa Fedorowicza, wyróżniona Lubuskim Wawrzynem Literackim, pozwala przyjrzeć się Zielonej Górze i okolicom uważnie i z czułością

KATARZYNA BARTOSIAK, KAMIL BANASZEWSKI ● 407

Bibliografia lubuskiej polonistyki akademickiej za rok 2020

POEZJA I PROZA

DOROTA GRZESIAK ● 419

[Wiersze]

IZABELA TARASZCZUK ● 421

Kontemplacje na zielonej górze [i] Kiedy Zielona Góra stała się Grünbergiem

DOROTA GRZESIAK ● 427

Zawilce, przylaszczki

ROKSANA BACH ● 431

Telefony

Autorzy numeru ● 433

TABLE OF CONTENTS

Preface (Editor in chief) ● **13**

Introduction to the volume (Editors, Mirosława Szott) ● **17**

NON OMNIS MORIAR...

Professor Czesław Paweł Dutka (1936-2020) (Małgorzata Mikołajczak) ● **23**

Bibliography of works by Czesław Paweł Dutka (selection)
(Małgorzata Mikołajczak) ● **27**

**Professor Sir Dutka – books, *studiolo*
and a „phenotype of an erudite”** (Grzegorz Kubski) ● **33**

STUDIES AND MATERIALS

ON BIBLE

JANUSZ KRÓLIKOWSKI ● **47**

The origins of the biblical canon

PIOTR ŻELAZKO ● **67**

**Why is “the day of death” better than “the day of birth?” The axiology
of Qoheleth in the light of the better-proverbs in Qoh 7:1-4**

VALUES IN LANGUAGE

VIOLETTA JAROS ● **79**

**Proper names as carriers of evaluation and emotionality in Joachim Lelewel’s
letters**

MAŁGORZATA DAWIDZIAK-KŁADOCZNA ● **95**

**Schetyńówką do jaroszewiczówki na Palikotówkę za kuroniówkę. Nouns with
the suffix -ówka motivated by the names of politicians**

LAURA POLKOWSKA ● **113**

**Can nationalism be a value? *Nationalism* in Polish dictionaries and contem-
porary journalism**

EWELINA GÓRKA ● **133**

Moral values in the journalism of Teresa Torańska in the Parisian „Kultura”

BEATA GROCHAŁA ● **143**

**Ecology as a value – linguistic means of expressing values in selected articles
in *Victor Junior* journal**

KATARZYNA BURSKA ● **153**

**Coronavirus pandemic impact on vital values displayed in TV commercials
(March-June 2020)**

MONIKA SZYMAŃSKA ● **171**

**Contextual determinants of adverbs of degree occurrence in conjunction with
the adjective *beautiful***

DANUTA PIEKARZ ● 189

Good or beautiful? Bad or ugly? Polish-Italian moral-aesthetic dilemmas

KATARZYNA WĘGOROWSKA ● 199

Marble, terminal moraine, field stone, rhinestone, red and white sandstone, brown coal... Stones of Zielona Góra. Zielona Góra of stones. A few lit(h)-olinguistic-culturological remarks on stones in the City of Wine preserved in selected contemporary Ziemia Lubuska region guidebooks

VALUES IN LITERATURE

TADEUSZ LINKNER ● 219

On a contemporary poet's output from the Baroque perspective

JAKUB RAWSKI ● 235

Lover of the homeland or Laura's lover? Around the creation of the title character of *Zawisza the Black* by Juliusz Słowacki

DOROTA DĄBROWSKA ● 247

Searching for reality through revealing the complexity of the world – A trip to the far world by Karol Irzykowski

MAŁGORZATA ANDREJCZYK ● 257

Floristic vocabulary in the poetic novel *Jan Bielecki* by Juliusz Słowacki – semantic classification

SŁAWOMIRA LISEWSKA ● 271

Angel stories. A contribution to the reception of Władysław Broniewski's works

ALICJA TREMBOWSKI ● 281

Truth Vibrations – in search of Integrity in the Literary Works and Minds

THE ETHICAL-EXISTENTIAL DIMENSION OF THE TEXTS OF CULTURE

DARIUSZ PIECHOTA ● 305

The long life of series from the nineties of the twentieth century in recent popular culture

PIOTR PRUSINOWSKI ● 321

Feminity and metaphysics in Jean-Claude Briesseau's films

AGNIESZKA TRZEŚNIEWSKA-NOWAK ● 335

A sister of mercy versus a dangerous murderer. Nurse theme in medical thrillers

OPINIONS AND REVIEWS

MAŁGORZATA MIKOŁAJCZAK (rev.) ● 351

Kordian and national metalanguage. On the book *Myth and gesture* in the first anniversary of death of Professor Czesław P. Dutka

MARIAN BUGAJSKI ● 359

Some important words

JOANNA GORZELANA (rec.) ● 369

J. Parecka, *Dictionary of Bukovyna dialect from Lubusz Land Brzeźnica and its surroundings, Żagań 2019*

KATARZYNA WĘGOROWSKA (rev.) ● 373

Tradition and identity enchanted in embroidery. A few remarks on publications by Dorota Angutek – *Krajna embroidery in Więcbork. History and continuation (Więcbork 2019)* and *Krajna embroidery patterns from Złotów and Więcbork (Złotów 2019)*

THE LUBUSZ LAND – REGIONAL MATERIALS

SURVEYS AND REPORTS

IZABELA TARASZCZUK ● 381

There was a town in beautiful Silesia – Paul Petras’ love confession confession to Grünberg

MIROŚŁAWA SZOTT (interview) ● 399

“Let it leave anxiety” – Mirosława Szott’s interview with priest professor Andrzej Dragała about poetry and more

JOANNA KAPICA-CURZYTEK ● 405

The land has its fate. The book *Afterworlds* by Krzysztof Fedorowicz, honoured with Lubuski Wawrzyn Literacki, let us watch Zielona Góra carefully and emotionally

KATARZYNA BARTOSIAK, KAMIL BANASZEWSKI ● 407

Bibliography of The Lubusz Land’s Polish philology academic researchers’ works printed within the year 2020

POETRY AND PROSE

DOROTA GRZESIAK ● 419

[Poems]

IZABELA TARASZCZUK ● 421

Contemplations on a green mountain [and] When Zielona Góra became Grünberg

DOROTA GRZESIAK ● 427

Anemones, liverleaves

ROKSANA BACH ● 431

Telephones

Authors of the issue ● 433

SŁOWO WSTĘPNE

Przyszedł czas rozstań, rozstań nieuchronnych, a zarazem najsmutniejszych, ponieważ ostatecznych. Najnowszym numerem rocznika, siódmym, i jego treścią pragniemy uczcić pamięć zmarłego w styczniu 2020 roku Profesora Czesława Pawła Dutki. Na łamach czasopisma przyszło już żegnać Profesora Jerzego Brzezińskiego (2017, nr 3), wspominaliśmy też sylwetki dwu Profesorów naszej polonistyki – Profesora Władysława Magnuszewskiego (2016, nr 2) oraz Profesora Ireneusza Sikorę (2018, nr 4). To ważne nazwiska i osoby, nie tylko przecież ze względu na pełnione funkcje (administracyjne) – dziekana, dyrektora czy kierownika, ale ze względu na Ich niekwestionowany dorobek naukowy, który wolno mierzyć rozmaicie. Może wszakże jeden jego aspekt jest szczególnie istotny – wszyscy bowiem wnieśli wydatny wkład w tworzenie i funkcjonowanie Instytutu, a nade wszystko w kształtowanie skupionego w nim środowiska, obecnie złożonego między innymi z wychowanków i uczniów swoich Mistrzów. Wprowadzie odeszli, lecz wolno, a nawet trzeba o Każdym powiedzieć: *non omnis moriar!*

Rzeczenni Badacze w różnych rolach wpisali się w tradycję rocznika, w jego podwaliny, dzięki redagowaniu lub współredagowaniu serii wydawniczej publikowanej pod hasłem „Filologia Polska”; tytuł ten (widniejący od kilku lat na okładce periodyku powołanego do istnienia w 2014 r.) jest wyrazem kontynuacji, szacunku i jednocześnie wyrazem uznania dla zielonogórskich Uczonych oraz związanej z Nimi historii. Świadectwo tego zaangażowania odzwierciedlają i dokumentują zapisy bibliograficzne. Profesor C.P. Dutka sprawował patronat naukowy nad tomem dziewiątym (1996), natomiast swoje prace badawcze ogłaszał w latach 1984 (nr 4), 1988 (nr 5), 1990 (nr 6), 1995 (nr 8), 2003 (nr [11] og. zb.) i 2013 (nr [15] og. zb.). Obowiązki redaktora trzykrotnie pełnił Profesor J. Brzeziński (1990, nr 6; 1999, nr 10; 2003, nr [11] og. zb.), a swoje studia drukował w dziesięciu zeszytach: 1975 (nr 1), 1976 (nr 2), 1982 (nr 3), 1984 (nr 4), 1988 (nr 5), 1990 (nr 6, tu dwa materiały), 1995 (nr 7), 1999 (nr 10), 2013 (nr [15] og. zb.). Profesorowi W. Magnuszewskiemu powierzono opiekę nad tomem siódmym serii (1995, nr 8), Jego zaś dwie rozprawy ukazały się w tym właśnie numerze i czterech najstarszych (1975, nr 1; 1976, nr 2; 1982, nr 3; 1984, nr 4). W roku 2005 pieczę nad kolejnym numerem ([12] og. zb.) roztoczył Profesor I. Sikora, a rezultaty swoich dociekań zamieścił w roku 2003 (nr [11] og. zb.) i dekadę później (2013, nr [15] og. zb.)

oraz w redagowanym przez siebie tomie, przy czym w debiutanckiej rocznikowej odsłonie „Filologii Polskiej” również swoje miejsce znalazł jeden artykuł (2015, nr 1, [16] og. zb.), ponadto już pośmiertnie wyszły trzy inne (2017, nr 3, [18] og. zb.; 2018, nr 4, [19] og. zb.; 2018, nr 5, [20] og. zb.)¹.

Oto rysuje się swoiste continuum, ciągłość myśli, idei, tożsamość miejsca, celów i jednakowa, niezłomna wola, by je osiągać, realizować plany, urzeczywistniać pomysły. Chciałoby się wierzyć, iż Mistrzowie, Autorytety patrzą na swoich następców z życzliwością, zrozumieniem, sympatią, ponieważ Ich wizerunki, zawodowe portrety (pełne uznania dla erudycji i warsztatowej doskonałości) czy zwykłe wspomnienia (obleczone w prozę dnia codziennego, a niekiedy i anegdotę) utrwaliły się na zawsze, z życzliwością, sympatią. Zarazem z podziwem, estymą i zasłużonym ukłonem. Oto rysuje się swoiste continuum...

Mimo rozmaitych trudności – małych i dużych, wewnętrznych i zewnętrznych, oczywistych i nieoczywistych, spodziewanych i niespodziewanych, koniecznych i niepotrzebnych – rocznik trwa. Oddawany do rąk Czytelników numer to kolejny odcinek inicjatywy spod znaku „Filologii Polskiej”. Dwudziesty drugi odcinek w półwiecznych dziejach Instytutu, odcinek łączący wczoraj z dzisiaj i – oby tak się mogło dzieć – nie tylko z najbliższym jutrem. Istnienie tytułu zyskuje tym samym wymiar dodatkowy – jest wypełnieniem zobowiązań, koniecznością spłaty długu wdzięczności wobec Ludzi Ważnych, Ich instytutu, wydziału, uczelni, regionu. To cenne dziedzictwo, dziedzictwo małej ojczyzny, ojczyzny zielonogórskich polonistów – jego pielęgnowanie pozwoli ugruntować, uszanować i przypieczętować godność przyszłych pokoleń w instytucie, wydziale, uczelni, regionie.

Integracji oraz wymianie myśli służą łamy rocznika. O czasowym aspekcie integracji już wspomniano, zarazem należy zauważyć jej wielokierunkowy charakter, ponieważ „Filologia Polska” cementuje nie tylko środowiska lokalne, włącza się bowiem w ogólnopolski dyskurs naukowy – wielorako przecież zróżnicowany wskutek specyfiki choćby dwu wiodących tu dyscyplin, mianowicie językoznawstwa i literaturoznawstwa. Natomiast okoliczności redagowania periodyku dodatkowo jeszcze powiększają skalę owej integracji dzięki współpracy z przedstawicielami polonistyki krajowych i zagranicznych, którzy zgodzili się użyzyć swej erudycji, by wspierać tę inicjatywę wydawniczą poprzez ekspercki nadzór wynikający z zadań realizowanych przez członków Rady Naukowej oraz Zespołu Recenzenckiego. Na ręce reprezentantów tych gremiów pozwałam sobie skierować serdeczne podziękowania za cenny udział w rozwoju zielonogórskiego czasopisma. Serdecznie dziękuję także Paniom Profesor Monice Kaczor

---

¹ Por. K. Banaszewski, *Bibliografia zawartości „Studiów i Materiałów” (seria „Filologia Polska”) Wyższej Szkoły Pedagogicznej (nr 1-10: 1975-1999) oraz serii wydawniczej „Filologia Polska” (nr 1-5: 2003-2013)*, „Filologia Polska. Roczniki Naukowe Uniwersytetu Zielonogórskiego” 2015 (1), s. 265-280.

i Profesor Małgorzacie Mikołajczak za objęcie tego numeru „Filologii Polskiej” opieką merytoryczną.

Kontynuując podjęty wątek podziękowań, w osobnym miejscu pragnę wyrazić wdzięczność Rodzinie Pana Profesora Czesława Pawła Dutki za pomoc w zgromadzeniu materiałów archiwalnych, gdyż umożliwiają pełniejsze utrwalenie sylwetki Zmarłego w naszej pamięci. Dziękuję również za wspomnieniowe zapisy Pani Profesor Małgorzacie Mikołajczak oraz Panu Profesorowi Grzegorzowi Kubskiemu.

Redaktor naczelny

WPROWADZENIE DO ZESZYTU

Najnowszy numer „Filologii Polskiej” – siódmy już, który ukazuje się w nowej odsłonie, ma charakter szczególny. Dedykujemy go Pamięci Profesora Czesława Pawła Dutki, cenionego badacza i nauczyciela akademickiego, twórcę i wieloletniego kierownika Zakładu Teorii Literatury IFP. Profesor Dutka pracował w naszym Instytucie do czasu osiągnięcia wieku emerytalnego w roku 2006, kiedy to opuścił Zieloną Górę, ale nie było to rozstanie definitywne, ponieważ spotykaliśmy się, wymienialiśmy listy, rozmawialiśmy telefonicznie, przez cały czas pozostawał z nami w kontakcie. Odszedł 10 stycznia 2020 roku. Żegnając Go, mamy świadomość, że poprzez liczne dokonania, poprzez swoje prace naukowe, działalność naukowo-kulturalną, a także dzięki kontynuującym Jego dzieło wychowankom jest z nami obecny. Znakiem tej obecności jest również bieżący numer „Filologii Polskiej”. Zamieszczamy w nim obszerny materiał poświęcony Profesorowi: przedstawiamy Jego sylwetkę, przypominamy dokonania, publikujemy poświęcone Mu wspomnienia. Natomiast w części naukowej pisma prezentujemy artykuły dotyczące problematyki aksjologicznej. Mimo że zawarte w nich rozważania nie łączą się bezpośrednio z osobą Profesora, wpisują się w Jego poszukiwania badawcze. Kwestie estetyki i wartościowania od początku wyznaczały bowiem horyzont zainteresowań Profesora Dutki, znajdowały również wyraz w uprawianej przez Niego krytyce literackiej.

* * *

Trudno byłoby projektować badania językoznawcze i literaturoznawcze bez uwzględnienia problematyki aksjologicznej, stanowiącej ich stały komponent. Tym razem jednak to, co zazwyczaj pojawia się jako „wartość naddana” naukowej refleksji, stanowi główny przedmiot dociekań i to właśnie wokół problematyki związanej z aksjologią i estetyką skupiają się rozważania autorów siódmego numeru „Filologii Polskiej”.

Sytuując w centrum problematykę aksjologiczną, chcemy przypomnieć, iż język i literatura są nie tylko narzędziem wartościowania, ale też ważnym źródłem informacji o wartościach w obrębie szeroko pojętej kultury, mediów. Mamy zarazem świadomość, że odczuwany dziś kryzys wartości znajduje odzwierciedlenie w tekstach kultury, które utrwalają zmiany egzystencjalno-etyczne, zachodzące we współczesnym świecie. Wobec tych przemian, uobecnianych różnorodnie, na nowo aktualne okazują się pytania o to,

czy można ocalić utrwalony w kulturze system aksjologiczny?, co dla współczesnego człowieka bywa wartością?, jaką postawę przyjmuje on w sytuacji konfliktu wartości?

Inna ważna kwestia to ocena estetyczna przekazów językowych, literackich, medialnych, a w szczególności środków językowych, chwytów stylistycznych, figur i tropów retorycznych. Dlatego, obejmując badawczą refleksją estetykę tekstu językowego, zwracamy uwagę na takie między innymi zagadnienia, jak bogactwo zastosowanych środków językowych, wywołujących pozytywne odczucia poprzez obrazowość, bogactwo skojarzeń, dostosowanie środków językowych do typu przekazu, rodzaju kontaktu językowego.

Niniejszy numer rocznika rozszerza spojrzenie na funkcjonowanie wartości w tekstach językowych i literackich w ujęciu diachronicznym oraz synchronicznym. Prezentuje różnotematyczne odniesienia do problematyki aksjologicznej i estetycznej, wykorzystujące odmienne perspektywy, metody i narzędzia badawcze. Kwestie, na których skupia się uwaga autorów, wiążą się w szczególności z zagadnieniami dotyczącymi analizowania i definiowania wartości, a także opisywania oraz interpretowania językowych bądź literackich środków ich wyrażania.

Zbrane tu artykuły zostały pogrupowane w cztery kręgi tematyczne, odpowiadają im cztery części tomu. Autorzy szkiców zawartych w pierwszej z nich, *Nad Biblią*, prezentują studia problemów kluczowych dla kulturotwórczej roli Biblii. Całość otwiera artykuł Janusza Królikowskiego. Badacz opisuje znaczenie „reguły wiary” („reguły prawdy”) w poznawaniu subiektywnych treści wiary i weryfikowaniu ich w kontakcie z wiarą prawdziwą. Kolejny szkic, autorstwa Piotra Żelazki, przenosi czytelnika w świat rozbudowanej aksjologii Księgi Koheleta. Przeprowadzona analiza egzegetyczna rozszerza znaczenie wybranych metafor konstytuujących fragment tej Księgi (Koh 7, 1-4).

Część druga – *Wartości w języku* – zawiera szczegółowe rozważania poświęcone wartościom oraz leksyce wartościującej analizowanej na podstawie przekazów publicystycznych, materiału słownikowego i zbioru listów.

Violetta Jaros bada nazwy własne w listach Joachima Lelewela, wpisane w kontekst metaforyczny i metonimiczny oraz w strukturę porównania, by wydobyć z nich znaczenie asocjacyjne, będące nośnikiem wartościowania. Małgorzata Dawidziak-Kładoczna podejmuje zagadnienie tworzenia derywacji ekspresywnych utworzonych na podstawie nazw własnych. Temat nacjonalizmu jako (anty)wartości w słownikach i w publicystyce przyciągnął uwagę Laury Polkowskiej. Wartości moralne, takie jak dobro, wolność, tolerancja, solidarność wyeksponowane w publicystyce Teresy Torańskiej stały się przedmiotem jakościowych i ilościowych badań, przeprowadzonych przez Ewelinę Górkę. W interpretacji wartościowania zarówno postaw proekologicznych, jak i środowiska naturalnego Beata Grochala posłużyła się metodologią krytycznej analizy dyskursu. Na podstawie materiału z czasopisma „Victor Junior” ustaliła, jakie wartości budują świadomość ekologiczną młodego pokolenia. Temat znaczenia wartości witalnych wśród

innych wartości promowanych w przekazach reklamowych podczas trwania pandemii koronawirusa omówiła Katarzyna Burska. Z kolei interpretacji nacechowania stopnia w połączeniu z przymiotnikiem *piękny* w różnych uwarunkowaniach kontekstowych podjęła się Monika Szymańska. Podobną kwestią zajęła się Danuta Piekarcz – na materiale popularnych kolokacji polsko-włoskich przedstawiła podobieństwa oraz różnice w rozumieniu przymiotników, należących naprzemiennie do dwóch kategorii: dobry/zły; ładny/brzydki. Dowiodła, że ich odmienna semantyka w obu językach może skutkować zakłóceniami w procesie komunikacyjnym. Na podstawie analizy semantycznej nazw kamieni i odnoszących się do nich nazw Katarzyna Węgorowska wskazuje na walory estetyczne Winnego Grodu.

W polu zainteresowań autorów znalazły się również motywy uwypuklające wartości utworów literackich. Rozważania na ten temat gromadzi część trzecia – *Wartości w literaturze*. Tadeusz Linkner rekonstruuje barokową perspektywę myślenia o śmierci i sposoby przedstawiania pozytywnych oraz negatywnych aspektów jej wartościowania w wierszach współczesnego poety Stanisława Gostkowskiego. Jakub Rawski zaś ukazuje rolę wartościowania w kreacji tytułowego bohatera dramatu Juliusza Słowackiego *Zawisza Czarny*. Niezгода na świat gotowy, poszukiwanie językowych środków wyrażania tej postawy w twórczości Karola Irzykowskiego to myśl przewodnia artykułu Doroty Dąbrowskiej. Opis twórczości Juliusza Słowackiego od strony leksykalnej, a zwłaszcza w aspekcie nazw roślin, ich znaczeń i przesłania, z uwzględnieniem uwarunkowań historycznoliterackich epoki, stanowi istotę rozważań Małgorzaty Andrejczyk. Sławomira Lisewska pochyliła się nad małymi formami Władysława Broniewskiego – jedna tego rodzaju wypowiedź twórcy *Bagnetu na broń* przebyła osobliwą drogę i dotarła do odbiorców w różny sposób, co stanowi świadectwo odpowiedzi na oczekiwania czytelnicze, zakotwiczone w rozmaicie uwarunkowanych sytuacjach społecznych. Alicja Trembowski wykorzystuje techniki kalibracji, oparte na ocenie psychologicznych i fizjologicznych reakcji ludzkiego organizmu w procesie odbioru dzieła literackiego. Autorka stosuje metodę mapy świadomości, a kształtowany w ten sposób dukt analizy dopiero szuka miejsca w badaniach filologicznych.

W części czwartej, *Etyczno-egzystencjalny wymiar tekstów kultury*, autorzy zastanawiają się, czy przestrzeń aksjologiczna może wyznaczać granice między kulturą wysoką a kulturą popularną. Dariusz Piechota bada fenomen seriali telewizyjnych z lat dziewięćdziesiątych, utrwalających tęsknotę za epoką dzieciństwa. Piotr Prusinowski podjął się analizy filmów Jeana-Claude'a Brisseau, dostrzegając w nich metafizyczny wymiar kobiecości, pozwalający zachwycić się pięknem życia i uwolnić się od jego ciemnego oblicza. Natomiast Agnieszka Trześniewska-Nowak odtworzyła serię wizerunków pielęgniarek w wybranych thrillerach medycznych, z których każdy rządzi się swoją logiką.

Poruszane w publikowanych artykułach problemy dotyczą jedynie wybranych zjawisk estetyczno-aksjologicznych, zachodzących w języku, w przekazach literackich

i medialnych oraz w tekstach kultury. Redaktorki tomu żywią jednak nadzieję, że poświęcone im rozważania będą stanowiły istotny głos w dyskusji nad tą problematyką.

W kolejnej części numeru (*Opinie i recenzje*) Małgorzata Mikołajczak pochyla się nad książką Profesora Czesława P. Dutki *Mit i gest*, natomiast Marian Bugajski w garści interesujących refleksji dokonuje próby oceny znaczeń słów ważnych dla środowiska akademickiego w obliczu kolejnych reform rodzimej nauki. Joanna Gorzelana dzieli się wrażeniami lekturowymi na temat *Słownika gwary bukowińskiej*, haft krajeński zaś – omówiony w dwóch publikacjach Doroty Angutek – przyciągnął uwagę Katarzyny Węgorowskiej.

Redaktorki naukowe numeru

*

Dział regionalny otwiera obszerny szkic Izabeli Taraszcuk ukazującej współczesną recepcję literackiego dorobku Paula Petrasa w Zielonej Górze i w Niemczech. Z księdzem profesorem Andrzejem Dragułą na temat jego odbioru sztuki, zwłaszcza poezji, wywiad przeprowadziła Mirosława Szott. Z rozmowy tej dowiemy się, dlaczego teologowie powinni zgłębiać wiersze Tkaczyszyna-Dyckiego i czy dobrą pokutą byłoby czytanie poezji. Pomyśleliśmy, że warto byłoby następnym razem usłyszeć głos lubuskiego poety w sutannie. Dlatego do kolejnego numeru rocznika zaprosiliśmy księdza Jerzego Hajdugę (wspomniany został w wywiadzie przez Andrzeja Dragułę), znanego autora krótkich form lirycznych. Krótkiego omówienia nagrodzonej w Lubuskim Wawrzynie Literackim 2021 książki (w kategorii prozy) Krzysztofa Fedorowicza *Zaświaty. Opowieści o nieprzemijaniu* podjęła się Joanna Kapica-Curzytek. Mamy nadzieję, że ten tekst zachęci Państwa do zapoznania się z tą wyjątkową książką, w której natura i kultura łączą się mistycznie w postaci wina. Katarzyna Bartosiak i Kamil Banaszewski dokonali przeglądu najważniejszych prac naukowych i spisali bibliografię lubuskiej polonistyki za rok 2020. W części literackiej zaoferowaliśmy tajemnicze wiersze oraz prozę Doroty Grzesiak, absolwentki filologii polskiej na Uniwersytecie Zielonogórskim, której twórczość rozpoznawana jest na gruncie ogólnopolskim. Poetka mieszka w Krakowie. Izabela Taraszcuk, raz jeszcze, aczkolwiek w innej odsłonie, opowiada o „zielonej górze”, Grünbergu, mieście – wierszem i mową niewiązaną. Na koniec prezentujemy też krótką prozę Roksany Bach (wcześniej: Polon), nieśmiałej i wyjątkowo twórczej absolwentki filologii angielskiej Uniwersytetu Zielonogórskiego. Rozmowy telefoniczne, opisane w tekście oraz towarzyszące im napięcie, stanowią pretekst do przyjrzenia się relacji z babcią. Życzymy miłej lektury.

Szefowa działu „Regionalia lubuskie”, redakcja